

ismer-e vagy sem. *Felismerő eljárásnak tehát akkor van helye, ha egy személynek vagy tárgynak az azonosságát kell megállapítani.* A tanu pl. nem tudja a terhelt nevét, de le tudja írni a külsejét. Ebben az esetben el kell mondatni vele a megállapítandó személy külsejére vonatkozó jellegzetes adatokat, azután a kérdéses személyt — több más személy között — eléje kell állítani s őt fel kell hívni, hogy a jelenlevők közül jelölje meg, akit leírt. Ugyanígy kell eljárni a tárgyaknál, bűnjeleknél, a helyszínen maradt nyomoknál stb. is. Ezeket is előbb le kell íratni s csak azután felmutatni, illetve a tanut a nyomok felismerése végett a helyszínre vinni.

Az a gyakorlati szabály, hogy a felismerendő egyént több más egyénnel együtt kell a tanunak megmutatni, nem sérti a törvénynek azt a rendelkezését, hogy két személynél többet nem szabad egyszerre szembesíteni, mert a felismerendő személynek több más személy közé állítása csak a felismerés megbízhatóságának ellenőrzésére szolgál, nem pedig arra, hogy a tanuval az előállított valamennyi más egyén is szembesíttessék. Itt sem történik egyéb, mint a felismerendő egy személynek a felismerővel való szembesítése.

6. A csendőr

mint rendőri közeg, szembesítést nem foganatosíthat. Nincs joga tehát a gyanúsítottakat vagy tanukat egymással szembeállítani és felszólítani, hogy eltérő vallomásukat mondják egymás szemébe. Ez a tilalom okszerűen következik abból, amit a szembesítés céljáról és a törvénynek erre vonatkozó felfogásáról fentebb mondtunk. *A csendőrnek a nyomozás során csak felismerő eljárást áll jogában eszközölni,* vagyis az általa foganatosított szembeállításnak csak arra a kérdésre szabad kiterjednie, hogy a gyanúsított vagy a tanu egy másik személyt vagy egy tárgyat felismer-e vagy sem.

A csendőr által foganatosított felismerő eljárás megtörténtét, a résztvevő személyek nevét, a tárgyakat, amelyekre vonatkozott és az eredményt a feljelentésben meg kell említeni.

54. A csendőr mint tanu.

1. A bűnvádi eljárás során a csendőr is kerül abba a helyzetbe, hogy az általa nyomozott ügyben mint tanut kihallgatják. Ámbár a csendőrnek tanuként kihallgatása a fő tárgyaláson és nem az előkészítő eljárás (vizsgálat) során szokott megtörténni, célszerűnek látszik itt, amikor a tanuk kihallgatásának általános szabályairól beszélünk, azokat a tudnivalókat is összefoglalni, amelyeket a csendőrnek szem előtt kell tartania, amikor nem ő kérdez ki tanut, hanem őt hallgatják ki tanuképpen.

A bíróság a csendőrt rendszerint öt esetben szokta tanuképpen megidézni:

1. Ha a *terheltnak* (vádlottnak) vagy a *tanunak* a bíróság előtt tett *vallomása* a csendőrségi feljelentésben jelentett vallomásukkal szemben lényeges *eltérést mutat* és az eltérést másként, mint a csendőr kihallgatása útján, nem lehet tisztázni;

2. Ha a *feljelentésből hiányzik a bűncselekmény valamelyik tényeleme*, vagy a nyomozás olyan fontos mozzanatainak a leírása, amelyeknek megállapítását a bíróság a bűnper elbírálása szempontjából fontosnak tartja. Ilyenkor azt, amit a csendőr a feljelentésből kifelejtett vagy kihagyott, a bíróság az ő személyes kihallgatása révén igyekszik megtudni;

3. Ha a *helyszínnel*, vagy a nyomozás egyéb *fontos*, vagy később fontossá vált *adatainak*, helyzeteknek, körülményeknek *rögzítése elmaradt vagy hiányos volt* és ezeket másként, mint a nyomozó csendőrök kihallgatásával nem lehet megállapítani;

4. Ha a nyomozás során — esetleg a nyomozás tárgyává tett bűncselekménnyel nem közvetlen összefüggésben — olyan *események történtek, amelyeknek a csendőr tanuja volt*, ha ezeknek hiteles megállapítása utólag szükségesnek mutatkozik és megtörténtük vagy részleteik a feljelentésből ki nem vehetők, végül

5. Ha gyanú merül fel, hogy a *nyomozás során szabálytalanságok történtek* és ezeket a bíróság az érdekelt csendőrök kihallgatása révén tisztázni kívánja.

Minél jobb és teljesebb a csendőrségi feljelentés, minél szabályszerűbben folyt a nyomozás, annál kevésbé van szükség arra, hogy a bíróság a csendőrt tanuképpen kihallgassa.

2. A bíróság a csendőrt rendszerint az előljáró osztályparancsnokság útján

idézi meg,

de sürgős esetben (pl. ha a főtárgyalás már folyik, vagy ha az idő rövid) közvetlenül is megidézheti. Az idézésre indokolatlanul *meg nem jelenő csendőrt* a bíróság az előljáró parancsnokságánál feljelentheti, a csendőr elővezettetését kérheti, ha pedig a megjelenés elmulasztásából költségek merültek fel (pl. mert a tárgyalást el kellett napolni), a csendőrt a költségek megfizetésére is kötelezheti. Ha a csendőr másnak a hibájából nem jelent meg (mert pl. egyáltalán nem, vagy csak elkésve értesítették), a költségek megtérítésére a kerületi parancsnokság a mulasztó személyt kötelezheti.

Az osztályparancsnokság a csendőrnek az idézéssel egyidejűen nyílt rendeletet kézbesít, amelyen a gazdasági hivatal

a tanukihallgatással kapcsolatos távollét előrelátható idejének figyelembevétele mellett a csendőr költségeit előre kiszámítja és feltünteti. Ha a bíróság az idézést közvetlenül az örsre küldötte, azt az örsparancsnok — ha még van idő — az osztályparancsnoksághoz felterjeszti; ha erre már nincs idő, vagy ha a bíróság az idézést az örssel távbeszélőn vagy távirattal közölte, a nyílt rendelet az Örsgazdászatzkezelési Utasítás rendelkezései szerint az örsparancsnok állítja ki.

Az idézés kézhezvétele után meg kell állapítani, hogy annak a csendőrnek szól-e, akinek kézbesítették, nem történt-e névcsere. Ezt az idézőlevélben feltüntetett ügyből — ha a csendőr arra nem emlékeznék — a tevékenységi napló segítségével lehet megállapítani.

Ha a megidézett csendőrt áthelyezték, elvezényelték vagy végleg fogyatékbba vették, az idézést csak akkor kell utánaküldeni, ha ő az idézést kibocsátó bíróság területén tartózkodik. Ha más bíróság (törvényszék, járásbíróság) területén tartózkodik, *az idéző bíróságot meg kell kérdezni,* hogy az idézés a megidézett után küldessék-e vagy sem, mert megtörténhetik, hogy a kihallgatás eszközlése végett a bíróság költségkímélés céljából a csendőr újabb tartózkodási helye szerint illetékes bíróságot fogja megkeresni. Ha a bíróság megkérdezésére már nincs idő és ha az idézés főtárgyalásra szól, azt a megidézett csendőr örsparancsnokságához (esetleg távirattal vagy távbeszélőn) azonnal továbbítani kell, a bíróságnak pedig jelentést kell tenni.

Az idézés határnapját — a szolgálat vezénylése miatt — *elő kell jegyezni.* Ha a csendőr bármi okból (pl. közbejött betegség miatt) nem tudna megjelenni, a bíróságnak idejében jelentést kell tenni. A jelentést a bíróságnak legkésőbb a kitűzött határnapon 8 óráig meg kell kapnia. Másirányú szolgálati elfoglaltság, fegyelmi fenytés végrehajtása a megjelenést nem akadályozhatja.

3. A megidézett csendőr

készüljön elő

a kihallgatásra. Annak *a feljelentésnek a fogalmazványát* és egyéb iratait, amelynek ügyében megidéztek, az útbaindulása előtt való napon *tanulmányozza át,* hogy a nyomozást, annak eseményeit, valamint a feljelentés tartalmát az emlékezetében felújítsa. Ha a feljelentést más örsről tette, a fogalmazványt el kell kérni. Tanukihallgatás előtt *a bűnper többi szereplőivel,* a vádlottal, tanukkal, bizalmi egyénekkkel stb. *nem szabad érintkezésbe lépni* vagy tárgyalni, nehogy annak a gyanúnak tegye ki magát a csendőr, hogy őket befolyásolni akarja. Ha szükségesnek mutatkozik, az iratokból a csendőr magának feljegyzéseket készíthet, sőt esetleg az iratokat magával is viheti.

4. Elindulás előtt a csendőrt meg kell vizsgálni, hogy az Öltözeti Táblázat szerint van-e

öltözködve.

A csendőr kifogástalan megjelenésére súlyt kell helyezni; kóppott, elviselt ruházatban nem szabad megjelenni.

5. A tanukihallgatás helyén az idézőlevélben feltüntetett időben

pontosan meg kell jelenni,

hogy a csendőr a tárgyalás előtt tartatni szokott felhívásnál (névsorolvasásnál) is már jelen legyen. Az elnök (bíró) engedélye nélkül a tanuk részére kijelölt tartózkodási helyet rövid időre sem szabad elhagyni, mert az engedély nélkül történt eltávozást a bíróság úgy tekinti, mintha a csendőr meg sem jelent volna.

A várakozás alatt a bírósági altisztától meg kell tudni, hogy a főtárgyalási elnököt milyen megszólítás illeti meg, hogy ha szükséges, a csendőr a helyes megszólítást alkalmazza.

6. A tárgyalóterembe

érve a csendőr lépjen az elnök elé, kellő távolságban „Vigyázz!” állásban álljon meg és várja a kérdéseket. Külön jelentkezni nem kell. A kihallgatás tartama alatt „Vigyázz!” állásban kell maradni. A főtárgyalási terembe csak oldalfegyverrel szabad belépni, löfegyverrel nem.

7. A kérdésekre

komoly, nyugodt hangon, jól hallhatóan, de nem túlhangosan kell felelni. A válaszok tárgyilagosak, az igazságnak megfelelőek legyenek. Minden szenvedélyes beszédmodort, kifakadást, indokolatlanul erős kifejezést stb. kerülni kell, nehogy a csendőr válaszaiból a bíróság azt a benyomást nyerje, hogy a csendőr a vádlottal szemben elfogult, mert ez a vallomás értékét csökkenti. A határozatlan kifejezéseket („Ha jól emlékszem“, „ha jól tudom“, „azt hiszem“, „így kellett lennie“, „körülbelül így történhetett“ stb.) kerülni kell. Ha a csendőr valamire nem emlékszik biztosan, vagy ha valamit nem tud, jelentse ezt határozottan. Ha olyasmit kérdeznek tőle, amit csak a feljegyzéséből vagy az iratokból tudna megállapítani, kérjen az elnöktől engedélyt, hogy az iratait megtekinthesse és csak azután válaszoljon.

Mindig csak arra feleljen, amit kérdeznek és csak annyit, amennyi szükséges. A túlsok beszéd nemcsak katonátlan, de kellemetlenségeket is okozhat, mert aki sokat be-

szél, nem gondolja meg mindig, amit mond, könnyen mond tehát olyasmit is, amivel szaván fogják, vagy pedig az elnök kénytelen figyelmeztetni, hogy amit mond, nem tartozik a tárgyra.

Beszéljen a csendőr egyszerű, természetes mondatokban. A nagyképű, fontoskodó beszédet, hivatalos kifejezések sűrű használatát kerülni kell, mert az ilyen beszéd kómikussá válhatik. Idegen szavak és kifejezések használatától is tartózkodni kell.

8. Ha az elnök vagy a felek olyan kérdést intéznek a csendőrhöz, amelyre csak a

szolgálati titok

megsértésével adhatna választ, jelentse az elnöknek, hogy ebben a kérdésben a titoktartás köti, felmentés nélkül nem válaszolhat. Különösen akkor válaszolja ezt, ha a bíróság vagy a felek valamelyike a csendőr bizalmi értesülésének forrása vagy a besúgó személye iránt érdeklődik. (Szut. 360. p.) *A titoktartásra egyébként csak fontosabb ügyekben kell hivatkozni*; jelentéktelen, vagy amúgyis köztudomású ügyekben felesleges titkolózni. *Feltétlen titoktartást igényelnek* azonban a kiadott bizalmas parancsok vagy rendeletek, továbbá minden olyan körülmény, amely a csendőrség bizalmas megfigyelőszolgálatának szervezetével és működésével kapcsolatos. Ha az ügy természetéből, amelyben a csendőrt megidézték, előre megállapítható, az osztály- vagy szárnyparancsnokság őt útba-iradása előtt külön is figyelmeztetheti azokra a körülményekre, amelyekről a titoktartás alól felmentése előtt nem szabad vallomást tennie.

9. A védőnek

az a hivatása, hogy a vádlott érdekeit képviselje. Minthogy pedig a vádlott érdekei az ügy felderítésére törekvő csendőr szolgálati érdekeivel ellentétesek lehetnek, megtörténhetik, hogy a védő kérdéseivel a tanuként kihallgatott csendőr ellen fordul és őt zavarba hozni, tanuvallomásának erejét és hitelességét kétségbevonni igyekszik. Ezen a csendőrnek nem szabad megütköznie; nem szabad azt gondolnia, hogy a védő kérdései az ő személye ellen irányulnak, hiszen a védő a csendőrt legtöbbször nem is ismeri személyesen; ha másik csendőr állana ott, vele szemben is csak ugyanazt a módszert alkalmazná.

A védő jogosult a főtárgyaláson a tanuként megidézett csendőrhöz az elnök engedélyével kérdéseket intézni; kérdéseire a csendőr válaszolni köteles. Ha a védő nem megfelelő módon teszi fel a kérdéseit, vagy ha esetleg sértő, gúnyos modort tanusít, a főtárgyalási elnök kötelessége közbelépni. Ha az

elnök nem lép közbe, a csendőrnek nincs joga a kérdést visszautasítani, a választ megtagadni, vagy élesen válaszolni. Minél támadóbban viselkedik a védő, annál nyugodtabban és tárgyilagosabban válaszoljon a csendőr; a vallomása annál jobb benyomást tesz a bíróságra.

Ha a védő a csendőrrel szemben ismételten sértő magatartást tanusít, a csendőr kellő tisztelettel és mérséklettel maga is kérheti a főtárgyalási elnök közbelépését. („Méltóságos elnök úr, tisztelettel kérem, méltóztassék a védő urat figyelmeztetni, hogy a kérdéseket személyes él nélkül tegye fel“), de vigyázni kell, nehogy túlságos érzékenykedéssel nevetségessé tegye magát. Szabály, hogy a csendőr inkább bizonyos méltósággal nézzen túl az apró sérelmeken, minthogy indokolatlan felpattanással vagy ügyetlen visszavágással még inkább kiélezze a helyzetet.

Ha a csendőr úgy látja, hogy a védő kérdése szolgálati kérdéseket feszeget, avagy hogy a kérdést pusztán azért tette fel, hogy a csendőrt zavarba hozza, belőle a vádlottra előnyös választ ugrasson ki, vagy őt szabálytalanság beismerésére készítse, a csendőr a főtárgyalási elnökhöz fordulhat és megkérdezheti, hogy a kérdésre köteles-e válaszolni. Az elnök engedélye nélkül is jogosult a választ megtagadni, ha a kérdés olyan, amelyre a valóság megvallásával a csendőr magát szolgálati (fegyelmi) vétséggel vagy bűncselekménnyel terhelné. *A vallomás megtagadásának ezzel a jogával azonban vigyázva kell élni*, mert a vallomás megtagadása a szabálytalanság beismerésével egyértelmű. Ha tehát a csendőr biztos abban, hogy tetteiért, illetve szolgálati magatartásáért minden felelősséget nyugodtan vállalhat, ne éljen a vallomás-megtagadás jogával, hanem feleljen bátran, őszintén és határozottan.

10. Az esküt

polgári bíróság előtt a csendőrnek is a Bünvádi Perrendtartásban előírt módon, tehát szíven tartott jobbkézzel, nem pedig a Gyakorlati Szabályzatban előírt „Eskühöz!“ állásban kell lennie.

11. A csendőr a főtárgyaláson illedelmes, tisztelettudó

magatartást

tanusítani és az elnök intézkedéseinek engedelmeskedni köteles. Ha a csendőr a főtárgyalás menetét zavarja, avagy illetlen vagy durva magaviseletet tanusít, vagy ha az ügy megítélésére vagy a bizonyításra nem szükséges sértő kifejezéseket használ, az elnök rendreutasíthatja, szükség esetén a tárgyalóteremből eltávolíttathatja és megbüntetése végett a csendőr előljáró parancsnokságát megkeresheti.

12. A tanukihallgatás végeztével

a csendőr *mutassa be a nyílt rendeletét* és igazoltassa a megjelenését. Az elnök közli vele, hogy a költség számlában feltüntetett összeget hol veheti fel. Ha a tanukihallgatás tovább tartott, mint amennyi idő a költség számlában el van számolva, kérje a különbözet igazolását és kifizetését is.

13. Ha a bevonulásra kitűzött idő (vonatindulás) megengedi és ha a csendőrnek nincs más szolgálati tennivalója, helyesen teszi, ha

a főtárgyalást tovább hallgatja,

mert ott sokat tanulhat. Ehhez azonban az elnök engedélyére van szüksége; forduljon tehát hozzá és kérjen engedélyt, hogy a főtárgyalási teremben — a hallgatóság soraiban — bennmaradhasson. Egyáltalán: a csendőr ragadjon meg minden alkalmat, hogy az állomáshelyén is *minél több főtárgyalást hallgasson végig*, ha tanuképpen nem szerepel is, mert a csendőrség teljesítménye, helyes vagy helytelen eljárása a főtárgyaláson ütközik ki legjobban; ott módjában áll olyan tapasztalatokat szerezni, amelyeknek megszerzésére a nyomozás során nem igen nyílik alkalma.

14. Az itt elmondottak általában a csendőrnek a

rendőri büntetőbíróóság előtt

történő tanukihallgatására is vonatkoznak azzal az eltéréssel, hogy ilyen alkalommal a csendőr nem nyílt rendeletet, hanem menetlevelet használ és részére nem napidíj, hanem vezénylési (külszolgálati) pótdíj illetékes, amelyet a gazdasági hivatal számol el és fizet ki.

55. A bírói és hatósági szemle.

1. A bíróóság mindig, a vizsgálóbíró pedig rendszerint helyhezköötten működik, ami alatt azt kell érteni, hogy főtárgyalást egy helyen, egy helyiségben (főtárgyalási teremben, alkalmi főtárgyalási helyiségben) tartanak s a vizsgálóbíró is a vizsgálat tennivalóinak túlnyomó részét a hivatalos helyiségében látja el. Mind a bíróóság, mind a vizsgálóbíró tehát a bűnügy eseményeiről, részleteiről, helyszínéről stb. többnyire csak közvetett úton, az iratokból és a felek vallomásaiból értesül. Ez azonban sokszor nem elég. A bíró nem mindig elégedhetik meg azzal, hogy neki valamit elbeszélnek, leírnak, stb., mert az elbeszélés, a leírás a való helyzetnek rendszerint hiányos képét adja s a bírót inkább csak elképzelésre utalja, de olyanoktól